

Selv om det har vært mye fokus på ulike former for hjemmearbeid i yrkeslivet det siste tiåret, er omfanget av dette arbeidet ganske beskjedent. Ifølge SSBs tidsbruksundersøkelse utgjør det om lag 5 prosent av det samlede yrkesarbeidet blant foreldre. Hjemmearbeidet skjer for det meste i forholdsvis kortvarige bolker og kommer ofte i tillegg til arbeid utenfor hjemmet. Andelen av arbeidet som legges til hjemmet er særlig høyt på søndager, og mye av det foregår på sen kveldstid. Hjemmearbeid er mest vanlig blant selvstendig næringsdrivende, folk med akademiske yrker og foreldre med lang ukentlig arbeidstid.

Arbeidslivet har de siste tiåra gjennomgått store endringer både i innhold og tidsmessig organisering. Et stadig mer fleksibelt og kompetansekrevede arbeidsliv stiller nye krav, men gir også mulighet for større valgfrihet med hensyn til når og hvor arbeidet skal utføres. En mer velutdannet arbeidsstyrke innebærer økte forventninger om individuelle tilpasninger i arbeidstid og arbeidssted, og den raske utviklingen innen informasjonsteknologi åpner for nye muligheter når det gjelder hvor og når arbeidet utføres. Både i Norge og andre land ser man en utvikling mot mindre standardisering og større fleksibilitet på disse områdene. Et sentralt trekk ved det som gjerne kalles "det nye arbeidslivet" er at grensene mellom arbeid og privatliv er blitt mer flytende og diffuse (Kvande 1999, Sørensen 1999, Hochschild 1997).

Debatten om deregulering og fleksibilisering i arbeidslivet kom senere til Norge enn til mange andre europeiske land, og har til dels hatt et noe annet tyngdepunkt og innhold (NOU 1987 9:A). Behovet for mer fleksible måter å organisere yrkesarbeidet på har vært et sentralt tema også her (NOU 1999:34). Ønsker om større fleksibilitet som et gode og en rettighet for arbeidstakere har bred støtte og er et viktig krav blant mange fagorganiserte. Debatten om hjemmearbeid inngår som et viktig element her. Det er usikkert hvor nytt dette fenomenet egentlig er, men det har utvilsomt fått økt oppmerksomhet det siste tiåret. Selve begrepet hjemmearbeid er også av forholdsvis ny dato (Nilsen 1999). Slike ordninger er tenkt å gi arbeidstakerne større fleksibilitet i tid og rom og innebærer en anerkjennelse av at mange har behov for å kombinere jobb og familieforpliktelser. Mulighet for hjemmearbeid antas ofte å kunne gi store fordeler både for arbeidsgiver og arbeidstaker (f. eks. Wiig 1999), men både i Norge og ellers er det en viss uenighet om hvorvidt slike ordninger alt i alt kan sies å være positive eller negative for ansatte (Callister og Dixon 2001, Ellingsæter 2001, NOU 1999:34, Sørensen 1999). Mens noen peker på at dette gir bedre muligheter for å kombinere jobb og familie, er andre bekymret for at mindre klare skillelinjer mellom jobb og hjem kan gripe inn i familielivet på en negativ måte. Videre er det påpekt at mulighetene for hjemmearbeid er ulikt fordelt ettersom dette er mest utbredt blant ansatte med høy status (Telenor 1998), og blant dem med lang arbeidstid og stor lojalitet overfor arbeidsgiver (Ellingsæter 2001).

Ragni Hege Kitterød

Artikkelen inngår som del av et prosjekt med tittel *Det nye arbeidslivet: Nye arbeidstidsmønstre blant fedre og mødre*, finansiert av Norges forskningsråd over programmet *Arbeidslivs-forskning. Nye utfordringer for arbeidslivet*. Prosjektledere er Ragni Hege Kitterød og Randi Kjeldstad.

Ragni Hege Kitterød er forsker i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og levekårsforskning (rhk@ssb.no).

Datagrunnlag

I tidsbruksundersøkelsen samles data inn ved at et representativt utvalg av befolkningen fører dagbok over sine gjøremål og sitt samværmønster i to døgn. Dagene er spredt jevnt over 12 måneder, slik at vi får et gjennomsnittsbilde av tidsbruken for et helt år. Datainnsamlingen til den nyeste undersøkelsen løp fra 20. februar 2000 til 19. februar 2001. Hovedutvalget omfattet personer i alderen 9-79 år. I denne artikkelen ser vi på et underutvalg av foreldre med barn 0-15 år i husholdningen.

Tidsbruksundersøkelsen gir ikke opplysninger om tidsbruk på individnivå på samme måte som vanlige spørreundersøkelser. Analyseenheten er døgn, ikke person. Basert på deltakernes opplysninger om sitt tidsmønster over to døgn får vi et gjennomsnittsbilde av tidsbruken i befolkningen som helhet, og i bestemte grupper, på årsbasis.

Dagbøkene var delt inn i ti minutters intervaller. For hvert intervall noterte deltakerne med egne ord sitt viktigste gjøremål. I tillegg markerte de om de var alene eller sammen med andre, og hvem de eventuelt var sammen med. I ettertid ble hver aktivitet gitt en kode ut fra en liste med vel 170 kategorier. Alle perioder der deltakerne hadde skrevet at de jobbet/utførte yrkesarbeid, ble altså kodet som en type yrkesarbeid. I alt ble det benyttet 11 koder for yrkesarbeid og arbeidsreiser. Disse er som følger: ordinært arbeid i hovedyrke, overtidsarbeid i hovedyrke, dagmammaarbeid i eget hjem, arbeid i biyrke, måltider på arbeidsplassen, tid tilbrakt på arbeidsplassen før eller etter arbeidstid, pauser ellers, uspesifisert inntektsarbeid, arbeidsreiser uten stopp underveis, arbeidsreiser til arbeid med stopp underveis, arbeidsreiser fra arbeid med stopp underveis. I denne artikkelen ser vi på det som omfattes av de åtte første av disse kodene, men i praksis dreier det aller meste av dette seg om ordinært arbeid i hovedyrke. Reiser til og fra arbeid er altså holdt utenfor her.

Yrkesarbeid kartlegges altså på en annen måte i tidsbruksundersøkelsen enn i vanlige spørreundersøkelser, og slike dagbokbaserte studier gir ofte et noe annet bilde av tid til yrkesarbeid enn det man får gjennom intervjuundersøkelser (Robinson og Godbey 1997, Niemi 1993). I dagbøkene registreres kun den tiden folk faktisk er på jobb/utfører yrkesarbeid. Dagbøkene er trolig mer følsomme enn vanlige spørreskjema for uregelmessig fravær fra arbeidet, f.eks. pga. syke barn, og for mindre kutt i arbeidsdagen pga. diverse ærend eller uforutsette hendelser i barnehagen eller hjemme. Enkelte hevder å finne en viss tendens til at tiden til yrkesarbeid overrapporteres i vanlige spørreundersøkelser, noe som særlig gjelder for dem som jobber mye (Robinson og Godbey 1997), og for selvstendige med uklare grenser mellom jobb og andre gjøremål (Niemi 1993). Det er også vist at konklusjoner med hensyn til fedres arbeidstid varierer med registreringsmåte. Mens intervjuundersøkelser gjerne viser at småbarnsfedre bruker mer tid til yrkesarbeid enn menn i andre livsfaser, viser tidsbruksundersøkelser et motsatt mønster (Carlin og Flood 1997).

Under kodearbeidet ble hvert tidsintervall i dagboka også påført en kode for oppholdssted eller reisemåte. Det ble skilt mellom følgende sju oppholdssteder: 1: hjemme i boligen, 2: tomt, hage, gårdsplass i tilknytning til egen bolig, 3: arbeidsplass utenfor bolig, 4: besøk hjemme hos andre privat, 5: hytte, fritidsbolig, 6: restaurant, kafé, pub, 7: annet offentlig sted. Perioder med reiser ble gitt en kode for transportmiddel. I denne artikkelen er hjemmearbeid avgrenset til perioder med yrkesarbeid på de to første oppholdsstedene. Så å si alt dette dreier seg imidlertid om arbeid i selve boligen, og kun en forsvinnende liten andel om arbeid på tomt, hage eller gårdsplass i tilknytning til boligen. I instruksen til koderne ble det presisert at bare yrkesarbeid som helt klart foregår i selve hjemmet skal kodes med oppholdssted 1 (hjemme i boligen). Det ble videre understreket at arbeid på en arbeidsplass i umiddelbar tilknytning til boligen, f.eks. et verksted, skulle kodes som arbeid på arbeidsplass. Som eksempler på arbeid som skulle ha oppholdskode 1 (hjemme i bolig) ble nevnt forskjellige former for hjemmehåndverk, læreres hjemmearbeid med retting og forberedelser, kontorarbeid som tas med hjem, forfattervirksomhet o.l. Det ble også presisert at gårdsarbeid alltid skal kodes som arbeid på arbeidsplass.

Selvstendige og familiearbeidere i jordbruket er imidlertid holdt utenfor i analysene i foreliggende artikkel ettersom det i noen tilfelle kan være uklart hva som skal regnes som hjemmearbeid for disse gruppene. Ellers inngår selvstendig næringsdrivende, ansatte og familiearbeidere innen alle yrkesfelt i analysene.

I forkant av dagbokføringen ble det gjennomført et vanlig intervju med deltakerne der en del bakgrunnsinformasjon ble samlet inn. Opplysningene om husholdningens sammensetning, yrkestype, ansettelsesforhold og vanlig ukentlig arbeidstid som er benyttet i denne artikkelen, er hentet fra dette intervjuet.

For tidsbruksundersøkelsen 2000 er det utarbeidet en vekt som skal justere for ulik treksannsynlighet i utvalget og for skjevhet i frafallet. Denne vekten er benyttet i analysene her. Antall observasjoner i tabellene er basert på det uvektede materialet.

Opplegg og gjennomføring av tidsbruksundersøkelsen 2000 er nærmere omtalt i Rønning (2002) og Vaage (2002), samt i deres artikler i dette nummer av Samfunnsspeilet. Vaage (2002) gir også en bred oversikt over tid brukt til alle typer aktiviteter i befolkningen som helhet og blant ulike grupper. Vektene som er benyttet i undersøkelsen er dokumentert i Belsby (2002) (under arbeid).

Selv om hjemmearbeid er blitt mye diskutert de siste tiåra og utvilsomt har stor betydning for dem som er berørt, ser det ut til at slik arbeid har forholdsvis begrenset omfang og øker ganske lite. Telenor FoU anslo at om lag 8 prosent av de sysselsatte benyttet hjemmet som arbeidsplass hele eller deler av uka i 1997, og at hver av disse i gjennomsnitt arbeidet hjemme 14 timer per uke (Telenor 1998). Ifølge SSBs levekårsundersøkelse 2000 utførte 6 prosent av de ansatte noe arbeid for arbeidsgiver hjemme hos seg selv, og timetallet var for de fleste forholdsvis lavt (se også Rønnings artikkel om den moderne arbeider i dette nummer av Samfunnsspeilet).

I denne artikkelen belyses omfang og organisering av arbeid i hjemmet blant foreldre, basert på SSBs tidsbruksundersøkelse 2000. Vi spør hvor stort omfang slikt arbeid har blant ulike grupper av foreldre, og hvordan det er organisert tidsmessig. Er det hele dager med arbeid hjemmefra som er det vanligste, eller utføres hjemmearbeidet for det meste i korte perioder på ettermiddags- eller kveldstid som et supplement til arbeid på en arbeidsplass utenfor hjemmet? Og skiller spesielle ukedager seg ut med mye hjemmearbeid?

Hva er hjemmearbeid?

Hjemmearbeid kan defineres og måles på flere måter. Mens noen avgrenser begrepet til å dekke hjemmearbeid som inngår i ansattes arbeidskontrakt, inkluderer andre også arbeid som utføres hjemme på frivillig basis, og mens noen setter krav om at arbeidet hjemme skal ha et visst omfang for å regnes med, registrerer andre alt hjemmearbeid uansett varighet og mengde. Oftest kartlegges omfanget av hjemmearbeid gjennom spørsmål i vanlige intervjuundersøkelser. Eksempelvis spør man i SSBs arbeidskraftundersøkelser hvorvidt ansatte har en arbeidstidsavtale som innebærer at deler av arbeidet utføres i egen bolig, og hvor ofte man eventuelt utfører slik arbeid hjemme (Bø og Håland 2002).¹ I levekårsundersøkelsene spør man ansatte om hvorvidt de utfører arbeid for arbeidsgiver hjemme hos seg selv, hvor mange timer dette eventuelt dreier seg om, og hvorvidt dette er ekstraarbeid eller avtalt som en del av den vanlige arbeidstiden (Vågane 2001). I undersøkelser gjennomført av Telenor FoU spør man om sysselsatte utfører arbeid i egen bolig mer enn fem timer per uke og regner disse som "hjemmebaserte fjernarbeidere" (Telenor 1998).

I tidsbruksundersøkelser registreres både yrkesarbeid generelt og yrkesarbeid hjemme på en annen måte enn i vanlige intervjuundersøkelser. Her kartlegges tid til alle typer aktiviteter ved at et utvalg av befolkningen fører dagbok over sine gjøremål i to døgn. I ettertid tilordnes hver aktivitet en kode. Perioder der deltakerne har skrevet at de jobbet, utførte yrkesarbeid e.l. kodes da som inntektsgivende arbeid. For hver periode registreres det også hvor man oppholder seg. Perioder med yrkesarbeid mens man oppholder seg i egen bolig, regnes dermed som hjemmearbeid. I dette målet inngår altså alt yrkesarbeid utført hjemme, både det som er regulert gjennom avtaler med arbeidsgiver og det som utføres på frivillig basis, både kortvarige og langvarige økter, og både arbeid på dag- og kveldstid og på samtlige ukedager. Hjemmearbeid omfatter altså svært varierte aktiviteter. Eksempelvis vil både selvstendig næringsdrivende med kontor i boligen, lærere som forbereder undervisning på kveldstid og dagmammaer som passer andres barn i eget hjem bli regnet med. I tillegg til omfanget av hjemmearbeidet viser dagbøkene når ulike aktiviteter finner sted. Dermed kan vi belyse både variasjon mellom ukedager og tidsmønsteret over døgnet.

Det kan beregnes flere ulike mål for tidsbruk i tidsbruksundersøkelser. Det vanligste er å vise gjennomsnittlig tid til bestemte aktiviteter for ulike grupper. Gjennomsnittene omfatter da alle dager i året, både hverdager, helger og ferier, og alle personer, både yrkesaktive og ikke yrkesaktive, og både dem som har utført en aktivitet i løpet av føringsdagen, og dem som ikke har utført aktiviteten. Ved å multiplisere med sju, få vi altså gjennomsnittet per uke. Videre er det vanlig å vise andelen personer som har utført en aktivitet i løpet av den dagen de førte dagbok, samt gjennomsnittlig tidsbruk blant dem som utførte aktivitetene (se f.eks. Vaage 2002). I det følgende benyttes slike mål for å belyse omfanget av hjemmearbeid blant foreldre. I tillegg vises variasjon mellom ukedager og over døgnet.

Analysen omfatter menn og kvinner med hjemmeboende barn under 16 år, både gifte/samboende og enslige. Det er imidlertid forholdsvis få enslige foreldre i undersøkelsen, særlig fedre. Vi kan ikke studere variasjon mellom grupper av enslige slik vi kan for gifte/samboende, og det er derfor i hovedsak tidsmønsteret blant gifte/samboende som belyses i artikkelen.

Hjemmearbeid - beskjedent i omfang

Tabell 1 viser tid brukt til yrkesarbeid totalt og hjemme blant ulike grupper av mødre og fedre. Ser vi alle gifte mødre under ett, går i gjennomsnitt 2 timer og 54 minutter per dag, eller vel 20 timer per uke, til yrkesarbeid totalt. Av dette er 6 prosent, eller 10 minutter per dag, utført hjemme. Det er 7 prosent av mødrene som utfører noe arbeid hjemme i løpet av en gjennomsnittsdag, mens andelen som utførte noe yrkesarbeid i det hele tatt, er 43 prosent. Selv om tiden til hjemmearbeid er beskjeden når vi ser alle dager under ett, er tidsbruken ganske omfattende de dagene det utføres arbeid hjemme. Gjennomsnittlig tidsbruk for mødre er her 2 timer og 19 mi-

Tabell 1. Tid brukt til yrkesarbeid i alt og i hjemmet, og andel som utførte yrkesarbeid i alt og i hjemmet, blant mødre og fedre med barn 0-15 år, etter sivilstatus og yrkestilknytning. Timer og minutter og prosent

	Tid til arbeid totalt, gjennomsnitt	Tid til arbeid hjemme, gjennomsnitt	Andel av arbeidet som ble utført hjemme, prosent	Andel som utførte arbeid på førings- dagen, prosent	Andel som utførte arbeid hjemme på føringsdagen, prosent	Tid til arbeid totalt blant utøverne, gjennomsnitt	Tid til arbeid hjemme blant utøverne, gjennomsnitt	Antall observasjoner
Gifte mødre								
Alle	2.54	0.10	6	43	7	6.44	2.19	844
Yrkesaktive	3.41	0.12	5	54	9	6.48	2.15	644
Ikke yrkesaktive	0.29	0.06	21	9	3	5.22	2.47	200
Gifte fedre								
Alle	4.55	0.13	4	62	11	7.58	1.56	783
Yrkesaktive	5.10	0.14	5	65	12	7.58	1.56	747
Ikke yrkesaktive	-	-	-	-	-	-	-	36
Enslige mødre								
Alle	2.07	0.08	6	34	6	6.10	2.15	126
Yrkesaktive	3.12	0.12	7	50	9	6.23	2.15	82
Ikke yrkesaktive	0.09	0	0	6	0	2.41	0	44
Enslige fedre								
Alle	3.21	0.04	2	50	11	6.42	0.37	28
Yrkesaktive	:	:	:	:	:	:	:	22
Ikke yrkesaktive	:	:	:	:	:	:	:	6

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

nutter per dag. Dette gjennomsnittet gjelder altså for de 7 prosent av dagene der det ble utført yrkesarbeid hjemme.

I tabellen er det skilt mellom yrkesaktive og ikke-yrkesaktive foreldre. Som yrkesaktive regnes her de som enten utførte inntektsgivende arbeid minst en time i uka forut for undersøkelsen, eller hadde slikt arbeid som de var borte fra denne uka, men som ikke hadde permisjon fra arbeidet. Denne avgrensningen skiller seg noe fra det som er vanlig i arbeidskraftundersøkelser, der også de som har permisjon regnes som sysselsatte.² Når vi har valgt å kategorisere foreldre med permisjon som ikke yrkesaktive i denne artikkelen, er det fordi vi her ser på den faktiske tidsbruken til yrkesarbeid i føringssperioden. Foreldre med permisjon vil da trekke gjennomsnittstallene ned ettersom de ikke utfører særlig mye yrkesarbeid selv om de formelt sett er sysselsatt. Ettersom mødre fremdeles tar ut betydelig mer permisjon enn fedre (Kjeldstad og Rønsen 2002), vil dette slå ulikt ut for menn og kvinner.

For mødres vedkommende ser vi at også de som ikke er yrkesaktive bruker noe tid til yrkesarbeid, både totalt sett og hjemme. Dette er altså personer som selv har oppgitt at de ikke er yrkesaktive, eller har permisjon fra en jobb, men som likevel har notert i tidsdagboka at de utfører yrkesarbeid. Omfanget av yrkesarbeidet er selvsagt langt mer beskjedent her enn hva som er tilfellet for de yrkesaktive, men andelen som utføres hjemme, er høyere (21 prosent). Vi vet ikke hva slags arbeid dette dreier seg om. Trolig er noe av det uregistrert dagmammavirksomhet, men det kan også være andre typer arbeid. Tidsbruksundersøkelser både i Norge og andre land viser gjerne at også ikke-yrkesaktive personer bruker noe tid til inntektsgivende arbeid (Vaage 2002, Gershuny 2000). Ifølge den nyeste norske undersøkelsen gjelder dette imidlertid ikke for ikke-yrkesaktive fedre (tabell 1).

Yrkesaktive gifte mødre bruker i gjennomsnitt 3 timer og 41 minutter per dag, eller nærmere 26 timer per uke, til yrkesarbeid, og av dette utføres 5 prosent hjemme. Fedre bruker betydelig mer tid til yrkesarbeid enn mødre, men også her er andelen som utføres hjemme forholdsvis beskjeden. I gjennomsnitt bruker yrkesaktive fedre 5 timer og 10 minutter per dag, eller vel 36 timer per uke, til yrkesarbeid, hvorav 4 prosent utføres hjemme.³ I de videre analysene ser vi kun på yrkesaktive foreldre. Dette innebærer at en større andel av alle fedre enn av alle mødre inngår i underutvalget.

Liten variasjon etter barnas alder

Muligheten for å arbeide hjemme sees ofte som et gode for foreldre ettersom dette kan bidra til å lette tidsklemma i barnefasen. Både i Norge og i mange andre land har det vært en viss bekymring for foreldres, og særlig fedres, lange arbeidsdager (f.eks. Hochschild 1997, Kvande 1994, Ellingsæter 1991). Muligheter for å utføre noe av arbeidet hjemme kan gi rom for samvær med barna selv om man jobber mye. Samtidig som hjemmearbeid nevnes som et mulig gode for foreldre, har enkelte vært bekymret for at utstrakt bruk av hjemmearbeid kan prege familielivet på en negativ måte ved at grensene mellom jobb og familie blir uklare.

Tabell 2 viser tid til yrkesarbeid totalt og hjemme blant yrkesaktive mødre og fedre med barn i ulike aldersgrupper. For mødre er det en klar tendens til at tiden til yrkesarbeid generelt øker med yngste barns alder. Det er imidlertid ikke noe klart mønster når det gjelder tiden som brukes til arbeid

Tabell 2. Tid brukt til yrkesarbeid i alt og i hjemmet, og andel som utførte yrkesarbeid i alt og i hjemmet, blant yrkesaktive gifte mødre og fedre, etter yngste barns alder. Timer og minutter og prosent

	Tid til arbeid totalt, gjennomsnitt	Tid til arbeid hjemme, gjennomsnitt	Andel av arbeidet som ble utført hjemme, prosent	Andel som utførte arbeid på førings- dagen, prosent	Andel som utførte arbeid hjemme på føringsdagen, prosent	Tid til arbeid totalt blant utøverne, gjennomsnitt	Tid til arbeid hjemme blant utøverne, gjennomsnitt	Antall observasjoner
Gifte mødre								
0-2 år	2.47	0.11	7	45	10	6.12	1.52	138
3-6 år	3.38	0.11	5	55	8	6.37	2.19	200
7-10 år	4.04	0.12	5	57	10	7.06	2.05	170
11-15 år	4.09	0.14	6	58	8	7.08	2.29	136
Gifte fedre								
0-2 år	4.57	0.17	6	61	13	8.03	2.06	213
3-6 år	5.35	0.11	3	67	10	8.21	1.53	226
7-10 år	5.04	0.11	3	66	15	7.38	1.10	154
11-15 år	4.56	0.16	5	65	9	7.35	2.52	154

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

hjemme. Uansett yngste barns alder utgjør hjemmearbeidet 5-7 prosent av den totale arbeidstiden, og 8-10 prosent av mødrene utfører arbeid hjemme en gjennomsnittsdag. Blant fedre kan det være en viss tendens til at de med de yngste og de med de eldste barna både absolutt og relativt bruker mer tid til hjemmearbeid enn andre fedre, men forskjellene er ikke statistisk ut-sagnskraftige. Alt i alt ser det ikke ut til at yngste barns alder har noen sær-lig betydning for omfanget av hjemmearbeid blant foreldre.

Mest hjemmearbeid blant selvstendige og grupper med lang arbeidstid

Flere studier tyder på at hjemmearbeid er mer vanlig i visse yrkesgrupper enn i andre. Telenor FoUs studie av fjernarbeid viste at selvstendig nærings-drivende og høyere funksjonærer hadde et større innslag av hjemmearbeid enn andre yrkesgrupper. I en analyse av tidsbruksdata fra Australia fant Callister og Dixon (2001) et lignende mønster. Selvstendige, akademikere, høyere funksjonærer og folk i ledende yrker brukte mer tid til arbeid hjem-me enn andre yrkesaktive. Forskerne peker på flere forhold som kan forkla-re dette. Disse gruppene har oftere enn andre arbeid som lett kan utføres hjemme. Videre har de stor selvstendighet i arbeidet og bruker jevnt over mye tid til yrkesarbeid. Dessuten har de oftere enn andre store hus slik at forholdene for å jobbe hjemme ligger godt til rette.

Hvilket bilde gir den norske tidsbruksundersøkelsen når det gjelder forskjel-ler mellom yrkesgrupper i omfanget av hjemmearbeid? Tabell 3 viser tid brukt til yrkesarbeid totalt og hjemme blant mødre og fedre etter yrkesfelt. En såpass detaljert inndeling gir forholdsvis få observasjoner i hver gruppe. Enkelte kategorier har for få observasjoner til at tall kan publiseres, og de tallene som gis, er beheftet med stor usikkerhet. Både for yrkesaktive mø-dre og fedre er det stor variasjon mellom yrkesfelt i den gjennomsnittlige tiden til yrkesarbeid totalt. Det ser derimot ut til å være forholdsvis små for-skjeller mellom grupper i tiden til arbeid hjemme, både absolutt og som andel av den samlede arbeidstiden. Størst andel hjemmearbeid finner vi blant dem med akademiske yrker, men forskjellen i forhold til andre grupper er ikke statistisk signifikant.

Tabell 3. Tid brukt til yrkesarbeid i alt og i hjemmet, og andel som utførte yrkesarbeid i alt og i hjemmet, blant yrkesaktive, gifte mødre og fedre, etter yrkesfelt. Timer og minutter og prosent

	Tid til arbeid totalt, gjennomsnitt	Tid til arbeid hjemme, gjennomsnitt	Andel av arbeidet som ble utført hjemme, prosent	Andel som utførte arbeid på førings- dagen, prosent	Andel som utførte arbeid hjemme på føringsdagen, prosent	Tid til arbeid totalt blant utøverne, gjennomsnitt	Tid til arbeid hjemme blant utøverne, gjennomsnitt	Antall observasjoner
Gifte mødre								
Administrative ledere,								
politikere	4.59	0.16	6	66	11	7.01	2.24	66
Akademiske yrker ...	3.10	0.16	8	47	13	6.42	2.02	98
Yrker med kortere høyskole- og univer- sitetsutdanning	3.42	0.10	5	56	10	6.40	1.40	166
Kontor- og kunde- serviceyrker	4.39	0.11	4	63	4	7.24	5.04	70
Salgs-, service- og omsorgsykker	3.23	0.06	3	51	8	6.41	1.19	180
Håndverkere	:	:	:	:	:	:	:	10
Prosess- og maskin- operatører, trans- portarbeidere o.l. ...	:	:	:	:	:	:	:	20
Yrker uten krav til utdanning	3.13	0.14	7	61	4	6.10	4.50	30
Gifte fedre								
Administrative ledere,								
politikere	5.32	0.16	5	65	14	8.28	1.55	132
Akademiske yrker ...	5.02	0.19	6	69	19	7.16	1.37	141
Yrker med kortere høyskole- og univer- sitetsutdanning	5.11	0.16	5	65	13	8.00	2.08	183
Kontor- og kunde- serviceyrker	4.51	0.14	5	58	8	8.19	3.05	42
Salgs-, service- og omsorgsykker	5.28	0.13	4	67	19	8.10	1.09	36
Håndverkere	5.11	0.12	4	62	6	8.21	3.06	125
Prosess- og maskin- operatører, trans- portarbeidere o. l. ...	4.34	0.01	0	58	1	7.55	1.00	68
Yrker uten krav til utdanning	:	:	:	:	:	:	:	8

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Tabell 4. Tid brukt til yrkesarbeid i alt og i hjemmet, og andel som utførte yrkesarbeid i alt og i hjemmet, blant yrkesaktive gifte mødre og fedre, etter om man er selvstendig eller ansatt. Timer og minutter og prosent

	Tid til arbeid totalt, gjennomsnitt	Tid til arbeid hjemme, gjennomsnitt	Andel av arbeidet som ble utført hjemme, prosent	Andel som utførte arbeid på førings- dagen, prosent	Andel som utførte arbeid hjemme på føringsdagen, prosent	Tid til arbeid totalt blant utøverne, gjennomsnitt	Tid til arbeid hjemme blant utøverne, gjennomsnitt	Antall observasjoner
Gifte mødre								
Ansatte	3.44	0.11	5	54	8	6.54	2.21	618
Selvstendige	:	:	:	:	:	:	:	22
Gifte fedre								
Ansatte	4.59	0.13	4	63	12	6.52	1.57	700
Selvstendige	7.41	0.31	7	87	14	8.52	3.45	47

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Tabell 4 gir tall for ansatte og selvstendige fedre. Blant gifte mødre er antall selvstendig næringsdrivende i undersøkelsen for lavt til at tall kan publiseres. For fedres vedkommende ser det ut til at hjemmearbeidet har større omfang blant selvstendige enn blant ansatte. I gjennomsnitt bruker selvstendige næringsdrivende gifte fedre om lag ½ time per dag til hjemmearbeid, mot bare 13 minutter blant de ansatte. Forskjellen bunner mye i at selvstendige fedre som jobber hjemme, bruker mye tid til dette, - hele tre timer og tre kvarter per dag. Selvstendig næringsdrivende bruker dessuten atskillig mer tid enn ansatte til yrkesarbeid totalt sett, og utstrakt hjemmearbeid kan være en strategi for å unngå at jobben stjeler for mye tid fra familien.

Tabell 5 viser tid til yrkesarbeid totalt og hjemme etter vanlig ukentlig arbeidstid. I et intervju i forkant av utfyllingen av tidsdagbøkene ble deltakerne spurt om sin vanlige ukentlige arbeidstid både i hovedyrke og eventuelle biyrker. Grupperingen i tabell 5 er basert på disse opplysningene, og både hoved- og biarbeidsforhold er regnet med. Vi skiller her mellom yrkesaktive med deltidsarbeid, dem med fulltidsarbeid 37-44 timer per uke, og dem med en vanlig ukentlig arbeidstid på minst 45 timer. Som ventet viser tidsdagbøkene at yrkesaktive mødre med lang ukentlig arbeidstid bruker betydelig mer tid til yrkesarbeid enn dem med kortere arbeidstid. De som har en ukentlig arbeidstid på minst 45 timer, bruker i gjennomsnitt nærmere 6 ½ time per dag til yrkesarbeid. En betydelig andel av dette, hele 18 prosent, eller i gjennomsnitt 1 time og 9 minutter per dag, utføres imidlertid hjemme. Dette er klart mer enn blant mødre med deltidsarbeid og blant dem med vanlig heltidsarbeid. Hele 21 prosent av mødrene med lang ukentlig arbeidstid utfører yrkesarbeid hjemme i løpet av en gjennomsnittsdag, og gjennomsnittlig tidsbruk de dagene det utføres arbeid hjemme, er om lag 5 ½. time. Det ser altså ut til at hjemmearbeid utgjør et betydelig innslag i yrkesarbeidet blant mødre som bruker mye tid i yrkeslivet, og trolig er dette for mange en løsning som gjør det lettere å kombinere stor yrkesinnsats med omsorg for barn. Det er imidlertid forholdsvis få mødre som har lang arbeidstid. Kun 5 prosent av de yrkesaktive mødrene med barn 0-15 år har en vanlig ukentlig arbeidstid på minst 45 timer.

Også blant fedre er det en klar tendens til at de med lang ukentlig arbeidstid faktisk bruker betydelig mer tid til yrkesarbeid enn dem som oppgir kor-

Tabell 5. Tid brukt til yrkesarbeid i alt og i hjemmet, og andel som utførte yrkesarbeid i alt og i hjemmet, blant yrkesaktive gifte mødre og fedre med barn 0-15 år, etter vanlig ukentlig arbeidstid. Timer og minutter og prosent

	Tid til arbeid totalt, gjennomsnitt	Tid til arbeid hjemme, gjennomsnitt	Andel av arbeidet som ble utført hjemme, prosent	Andel som utførte arbeid på førings- dagen, prosent	Andel som utførte arbeid hjemme på føringsdagen, prosent	Tid til arbeid totalt blant utøverne, gjennomsnitt	Tid til arbeid hjemme blant utøverne, gjennomsnitt	Antall observasjoner
Gifte mødre								
1-36 timer	3.07	0.11	6	50	10	6.14	1.46	370
37-44 timer	4.13	0.07	3	58	5	7.16	2.06	244
45- timer	6.26	1.09	18	75	21	8.31	5.32	30
Gifte fedre								
1-36 timer	2.44	0.08	5	39	10	6.55	1.28	61
37-44 timer	5.01	0.10	3	63	9	7.59	1.47	471
45- timer	6.09	0.24	7	76	18	8.04	2.08	215

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

tere ukentlig arbeidstid. I gjennomsnitt bruker fedre med lang ukentlig arbeidstid 6 timer og 9 minutter per dag til yrkesarbeid totalt sett, og 24 minutter av dette legges til hjemmet. Det absolutte omfanget av hjemmearbeidet ser ut til å være større blant fedre med lang arbeidstid enn blant dem som jobber mindre, men det er ikke så store forskjeller når det gjelder hjemmearbeidets relative andel av den samlede arbeidsinnsatsen. 18 prosent av fedrene med lang ukentlig arbeidstid utfører noe arbeid hjemme i løpet av en gjennomsnittsdag, og tidsbruken per person med hjemmearbeid er 2 timer og 8 minutter per dag. En langt større andel blant fedrene enn blant mødrene har lang ukentlig arbeidstid. Hele 30 prosent av de yrkesaktive fedrene oppgav en vanlig ukentlig arbeidstid på minst 45 timer.

Ordninger med hjemmearbeid har altså et ganske betydelig omfang blant foreldre som bruker mye tid i yrkeslivet, og det kan se ut til at hjemmearbeid er enda mer vanlig blant mødre enn blant fedre med lang arbeidstid. Ettersom det er såpass få mødre med lang arbeidstid i utvalget, må disse tallene imidlertid tolkes med forsiktighet.

Mye hjemmearbeid på søndager og om kvelden

Arbeid hjemme er ulikt fordelt over uka (tabell 6). Både mødre og fedre bruker selvsagt langt mer tid til yrkesarbeid på hverdager enn i helger, men søndagene skiller seg ut med relativt mye hjemmearbeid. Både mødre og fedre utfører en større del av yrkesarbeidet hjemme på søndager enn ellers i uka. Dette mønsteret finner vi ikke for lørdager. Yrkesaktive fedre bruker i gjennomsnitt 18 minutter til yrkesarbeid hjemme på søndager, og dette utgjør hele 24 prosent av den samlede tiden til yrkesarbeid på denne ukedagen. Mødre bruker i gjennomsnitt 10 minutter til yrkesarbeid hjemme på søndager, noe som utgjør 18 prosent av deres samlede yrkesarbeidstid. Søndagsjobbing blant foreldre er altså ikke uten videre synonymt med fravær fra hjemmet. Hele 15 prosent av alle yrkesaktive fedre utfører yrkesarbeid hjemme en gjennomsnittssøndag, mens det totalt er 30 prosent som utfører yrkesarbeid i det hele tatt på søndag. Tilsvarende andeler for mødre er henholdsvis 6 og 19 prosent. Men selv om hjemmearbeid relativt sett har større omfang på søndager enn ellers i uka, utfører foreldre hovedtyngden av sitt yrkesarbeid utenfor hjemmet også denne dagen.

Tabell 6. Tid brukt til yrkesarbeid i alt og i hjemmet, og andel som utførte yrkesarbeid i alt og i hjemmet, blant yrkesaktive gifte mødre og fedre med barn 0-15 år, etter ukedag. Timer og minutter og prosent

	Tid til arbeid totalt, gjennomsnitt	Tid til arbeid hjemme, gjennomsnitt	Andel av arbeidet som ble utført hjemme, prosent	Andel som utførte arbeid på førings- dagen, prosent	Andel som utførte arbeid hjemme på føringsdagen, prosent	Tid til arbeid totalt blant utøverne, gjennomsnitt	Tid til arbeid hjemme blant utøverne, gjennomsnitt	Antall observasjoner
Gifte mødre								
Mand-torsd	4.41	0.15	5	68	11	6.53	2.26	381
Fredag	4.36	0.09	3	67	12	6.52	1.14	80
Lørdag	1.34	0.01	1	22	1	7.01	2.20	89
Søndag	0.57	0.10	18	19	6	5.06	2.40	94
Gifte fedre								
Mand-torsd	7.25	0.18	4	85	15	8.43	1.59	391
Fredag	6.19	0.08	2	80	8	7.53	1.36	112
Lørdag	0.48	0.02	4	21	2	3.50	1.27	117
Søndag	1.15	0.18	24	30	15	4.10	1.59	127

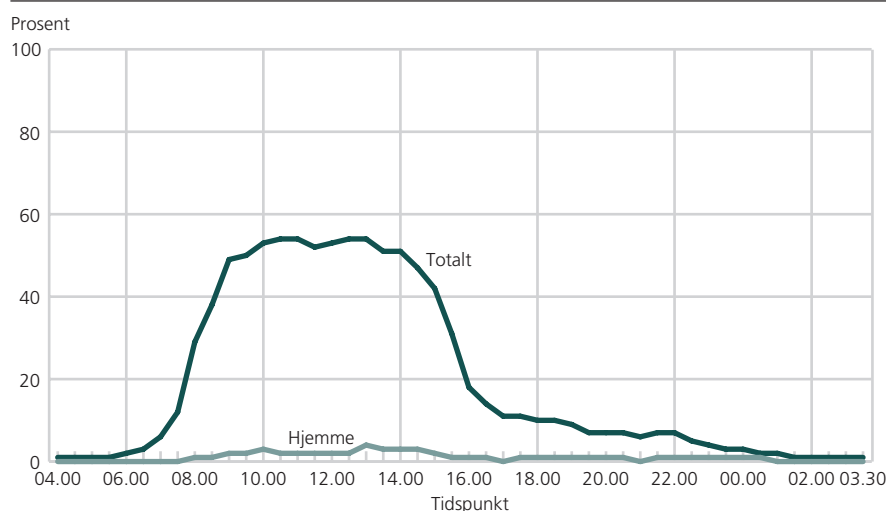
Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Mandager til torsdager bruker yrkesaktive mødre i gjennomsnitt 15 minutter til arbeid hjemme, og dette utgjør 5 prosent av det samlede yrkesarbeidet. Yrkesaktive fedre bruker i gjennomsnitt 18 minutter til hjemmearbeid på disse hverdagene, noe som utgjør 4 prosent av deres samlede yrkesarbeid.

Figurene 1 - 4 viser når på dagen yrkesaktive foreldre utfører arbeid hjemme og ute på hverdager (mandag-torsdag) og på søndager. På hverdager foregår hovedtyngden av mødres yrkesarbeid mellom kl 0900 og kl 1500 (figur 1). Om lag halvparten av de yrkesaktive mødrene utfører yrkesarbeid i dette tidsrommet. Andelen som utfører yrkesarbeid avtar klart utover ettermiddagen og kvelden. Andelen som utfører arbeid hjemme er lav stort

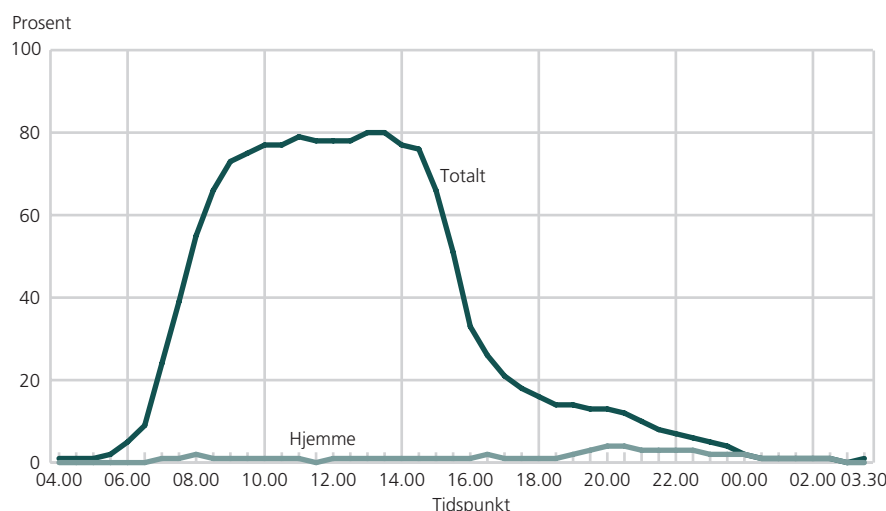
sett hele dagen, men har en liten topp tidlig på ettermiddagen, da 3 - 4 prosent arbeider hjemme.

Figur 1. Andel som utfører yrkesarbeid totalt, og andel som utfører yrkesarbeid hjemme, til ulike tider, mandag-torsdag. Yrkesaktive gifte/samboende mødre med barn 0-15 år

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Figur 2. Andel som utfører yrkesarbeid totalt, og andel som utfører yrkesarbeid hjemme, til ulike tider, mandag-torsdag. Yrkesaktive gifte/samboende fedre med barn 0-15 år

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Også blant yrkesaktive fedre er yrkesarbeidet på hverdager i stor grad konsentrert til tiden mellom kl 0900 og 1500 (figur 2). Hele 73 prosent utfører yrkesarbeid kl 0900, og andelen er jevnt høy fram til forholdsvis tidlig på ettermiddagen, for deretter å synke markert utover ettermiddagen og kvelden. For arbeid hjemme finner vi et litt annet mønster. Som for mødre, er andelen fedre som utfører yrkesarbeid hjemme generelt lav hele dagen. I den grad vi kan snakke om noen topp, kommer denne mellom kl 1900 og 2300. Høyest er andelen med hjemmearbeid mellom kl 2000 og 2100 da 4 prosent av de yrkesaktive fedrene arbeider hjemme. Hjemmearbeidet utgjør altså en langt større del av den totale arbeidsinnsatsen blant fedre på kvelden enn på dagtid, og det ser ut til at fedres hjemmearbeid på hverdagene i større grad legges til kvelden enn hva som er tilfellet for mødre.

På søndager er det hele dagen relativt få yrkesaktive mødre som utfører inntektsgivende arbeid. Høyest er andelen tidlig på formiddagen, da 10 prosent utfører yrkesarbeid (figur 3). Også andelen mødre som arbeider hjemme er jevnt over lav hele søndagen. Den høyeste andelen finner vi kl 2100 - 2200 på kvelden, da 4 prosent utfører yrkesarbeid hjemme. Når mødre jobber på søndagskveldene, skjer dette altså i stor grad hjemme.

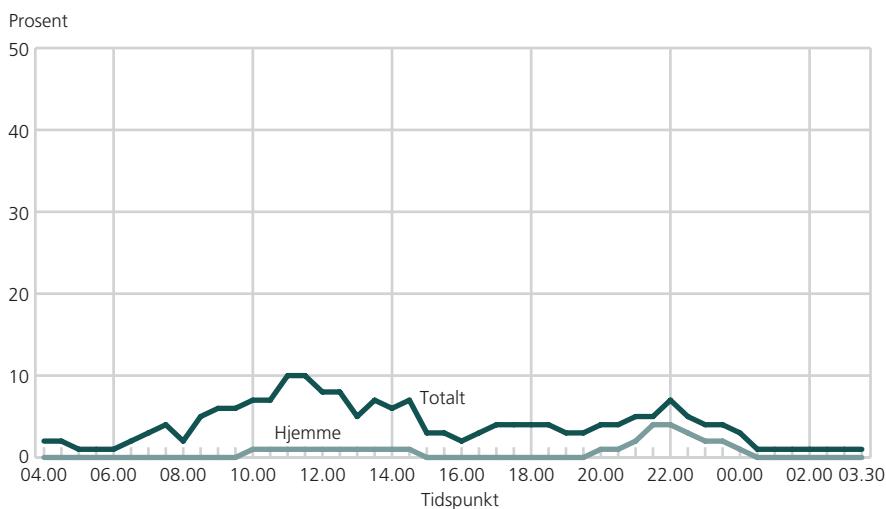
Også blant fedre er andelen som utfører yrkesarbeid jevnt over lav hele søndagen (figur 4). Høyest er den om formiddagen fram til ca. kl 1500, men vi finner også en topp rundt kl 2030 om kvelden. I den grad fedre arbeider hjemme på søndager, skjer dette i all hovedsak om kvelden. Aller høyest er andelen fedre som utfører hjemmearbeid mellom kl 2030 og 2130, da 5 prosent av de yrkesaktive jobber hjemme. Som for mødre, er det altså også for fedre slik at svært mye av det totale yrkesarbeidet på søndagskveldene foregår hjemme. Muligens er det kommende arbeidsuke som forberedes hjemmefra etter at barna er i seng.

Hjemmearbeid kombineres ofte med arbeid på arbeidsplass

Omfanget og karakteren av hjemmearbeidet kan også belyses ved å se i hvilken grad dette består av hele hjemmedager og i hvilken grad det kombineres med arbeid på arbeidsplass. I tabell 7 er de dagene der det er utført yrkesarbeid, gruppert etter om arbeidet kun ble utført utenfor hjemmet, både utenfor og i hjemmet, eller bare hjemme. Fordelingen vises for alle dager under ett, og for forskjellige ukedager. Både mødre og fedre legger de aller fleste arbeidsdager, vel 80 prosent, i sin helhet utenfor hjemmet, mens bare en liten del av arbeidsdagene, om lag 5 prosent, i sin helhet legges til hjemmet. På 10 prosent av arbeidsdagene utfører mødre arbeid både i og utenfor hjemmet, og tilsvarende andel for fedre er 14 prosent. Dette tyder på at hjemmearbeid i stor grad utføres som et supplement til arbeid på arbeidsplassen, og sjeldnere som rene hjemmedager. Søndag ser imidlertid ut til å være et unntak her. På søndager foregår hele 4 av 10 arbeidsdager i sin helhet i hjemmet, mens halvparten i sin helhet legges utenfor hjemmet. Dette stemmer med bildet som er tegnet tidligere av at hjemmearbeidet utgjør en større andel av foreldres samlede yrkesarbeid på søndager enn på hverdager.

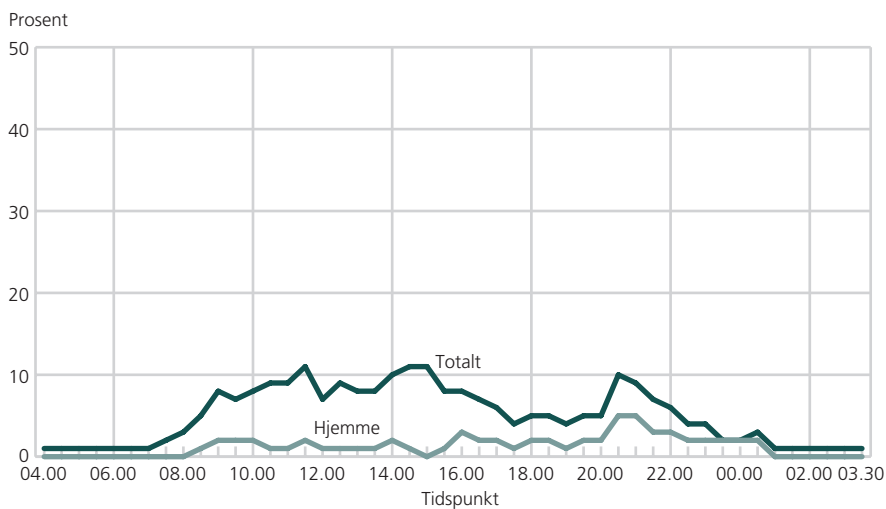
Tabell 8 viser hvordan dagene med hjemmearbeid er fordelt med hensyn til samlet varighet av dette arbeidet. Den bekrefter bildet av at hjemmearbeid i stor grad utføres som forholdsvis kortvarige bolker, og ofte som tillegg til arbeid utført på ordinær arbeidsplass. Kun en liten andel av dagene med

Figur 3. Andel som utfører yrkesarbeid totalt, og andel som utfører yrkesarbeid hjemme, til ulike tider, søndager. Yrkesaktive gifte/samboende mødre med barn 0-15 år

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Figur 4. Andel som utfører yrkesarbeid totalt, og andel som utfører yrkesarbeid hjemme, til ulike tider, søndager. Yrkesaktive gifte/samboende fedre med barn 0-15 år

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Tabell 7. Dager med yrkesarbeid fordelt etter om dette kun ble utført utenfor hjemmet, både i og utenfor hjemmet, eller bare i hjemmet. Tall for yrkesaktive gifte mødre og fedre med barn 0-15 år, etter ukedag. Prosent

	Bare utenfor hjemmet	Både i og utenfor hjemmet	Bare i hjemmet	Antall observasjoner
Gifte mødre				
Alle dager	84	10	6	357
Mand-torsd	84	10	6	265
Fredag	82	12	6	54
Lørdag	:	:	:	20
Søndag	:	:	:	18
Gifte fedre				
Alle dager	82	14	5	490
Mand-torsd	83	16	1	338
Fredag	90	8	2	91
Lørdag	:	:	:	23
Søndag	49	10	41	38

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Tabell 8. Dager der det ble utført yrkesarbeid i hjemmet etter hvor mye tid som ble brukt til arbeid hjemme. Tall for yrkesaktive gifte mødre og fedre, alle ukedager og mandag-torsdag. Prosent

	10 min - ½ time	40 min - 1 time	1 time og 10 min - 2 timer	2 timer og 10 min - 3 timer	3 timer og 10 min - 5 timer	Mer enn 5 timer	Antall observasjoner
Gifte mødre							
Alle dager	30	12	20	19	5	13	59
Mand - torsd ...	24	14	21	23	2	16	43
Gifte fedre							
Alle dager	35	13	20	10	15	7	90
Mand - torsd ...	38	14	16	7	16	8	58

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

hjemmearbeid har et omfang på mer enn fem timer. Dette gjelder 13 prosent av mødres hjemmearbeidsdager og 7 prosent av fedres. Både for mødre og fedre har hjemmearbeidet på de fleste dager ganske begrenset omfang. På 42 prosent av mødrenes hjemmearbeidsdager omfatter arbeidet hjemme maksimum 1 time. For fedre gjelder dette 49 prosent av dagene med hjemmearbeid.

Oppsummering

Selv om det har vært mye fokus på arbeid hjemmefra det siste tiåret, er omfanget av dette ganske beskjedent. Ifølge SSBs tidsbruksundersøkelse 2000 utgjør hjemmearbeidet om lag 5 prosent av det samlede yrkesarbeidet blant foreldre. Også en spørreundersøkelse gjennomført av Telenor FOU konkluderer med at arbeid hjemme følger en langsom utviklingstakt og ligger på et forholdsvis lavt nivå.

Kun en liten andel av alle yrkesaktive foreldre, omtrent 1 av 10, utfører arbeid hjemme i løpet av en gjennomsnittsdag. På de dagene det utføres arbeid hjemme, brukes i gjennomsnitt om lag 2 timer. Hjemmearbeid består altså i stor grad av forholdsvis kortvarige arbeidsøkter som et tillegg

til arbeid utenfor hjemmet, og ofte på kveldstid. Blant yrkesaktive foreldre legges bare om lag 5 prosent av alle arbeidsdager i sin helhet til hjemmet, mens jobbing hjemme kombineres med arbeid utenfor hjemmet mer enn 10 prosent av arbeidsdagene. Søndager peker seg ut med en høy andel hjemmearbeid, særlig blant fedre, og det ser ut til at et mønster med kun hjemmearbeid er vanligere på søndager enn på andre ukedager. Dette dreier seg i stor grad om forholdsvis kortvarige bolker med kveldsarbeid.

Hjemmearbeid er noe vanligere blant selvstendig næringsdrivende enn blant ansatte, og ser også ut til å være noe mer utbredt blant folk med akademiske yrker enn blant andre. Tidsbruksundersøkelsen viser imidlertid mindre klare forskjeller mellom ulike yrkesfelt enn det som kommer fram i andre undersøkelser, noe som kan ha sammenheng med at størrelsen på utvalget av foreldre i tidsbruksundersøkelsen gir begrensede muligheter for å bryte materialet ned i undergrupper. Hjemmearbeid er klart mer utbredt blant foreldre med lang enn med kort arbeidstid. Særlig for mødre med lang ukentlig arbeidstid ser hjemmearbeidet ut til å ha stor betydning. Kanskje er slike ordninger for en del mødre nærmest en forutsetning for en omfattende innsats i yrkeslivet.

Tidsbruksundersøkelsen viser folks faktiske tidsbruk, men sier ikke noe om motivasjon for, eller utbytte av, de ulike aktivitetene. Vi vet derfor ikke i hvilken grad hjemmearbeid er bevisst valgt og ønsket av foreldrene, eller pålagt av arbeidsgiver, og vi vet ikke om dette inngår som en del av en arbeidsavtale, utføres på frivillig basis, eller er en nødvendighet for å overholde stramme tidsfrister. Heller ikke kan vi si hvorvidt foreldres arbeid hjemme letter kombinasjonen av yrkesarbeid og omsorg for barn, eller preger familielivet negativt. Det at mye av dette arbeidet foregår på kveldstid etter leggetiden til i hvert fall de minste barna, kan tyde på at foreldre prioriterer samvær med barna mens de er våkne, og legger nødvendig eller selvvalgt hjemmearbeid til tider der det ikke går utover samværet med barn. Selv om hjemmearbeid alt i alt har forholdsvis beskjedent omfang blant foreldre, kan det utvilsomt ha stor betydning for dem det gjelder med hensyn til muligheten for smidige løsninger i dagliglivet, og kanskje også for muligheten til å kombinere omfattende yrkesinnsats med omsorg for barn.

Litteratur

Belsby, Liv (2002): Rapport om vektene i tidsbruksundersøkelsen 2000/01 (under arbeid).

Bø, Tor Petter og Inger Håland (2002): *Dokumentasjon av arbeidskraftundersøkelsen (AKU)*. Notater 2002/24, Statistisk sentralbyrå.

Callister, Paul og Sylvia Dixon (2001): *Home work patterns: Evidence from the New Zealand Time Use Survey*. Paper presented at the 2001 International Association for Time Use Research Conference, Oslo, 3-5 October.

Carlin, Paul, S. og Lennart Flood (1997): Do children affect the labor supply of Swedish men? Time diary vs. survey data. *Labour Economics*, nr. 4:197-183.

Ellingsæter, Anne Lise (1991): Hvorfor jobber pappa overtid? Om årsaker til og konsekvenser av fedres lange arbeidstid. I Runa Haukaa (red): *Nye kvinner, nye menn*. Oslo: Ad Notam.

Ellingsæter, Anne Lise (2001): Tidsregimer under omforming. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, årgang 42, nr. 3:347-372.

Gershuny, Jonathan (2000): *Changing Times. Work and Leisure in Postindustrial Society*. Oxford University Press.

Hochschild, Arlie (1997): *The Time Bind. When Work Becomes Home and Home Becomes Work*. New York. Metropolitan Books. Henry Holt and Company.

Kjeldstad, Randi og Marit Rønsen (2001): *Enslige foreldre på arbeidsmarkedet 1980- 1999. En sammenligning med gifte mødre og fedre*. Statistiske analyser 49, Statistisk sentralbyrå.

Kvande, Elin (1994): 6-timers kvinnen og 60-timers mannen. I Brit Fougner og Mona Asp Larsen (red): *Norden - kvinners paradisi?* Nordisk Ministerråd, Nord: 1994:14.

Kvande, Elin (1999): *Paradoxes of Gender and Organizations*. Dr. polit. avhandling. Trondheim: NTNU.

Niemi, Iris (1993): Systematic Error in Behavioral Measurement: Comparing Results from Interview and Time Budget Studies. *Social Indicators Research*, vol 30, nr.2-3:229-244.

Nilsson, Lena (1999): *Arbete på distans - en lösning som söker problem?* Hovedoppgave, Universitetet i Oslo, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.

NOU 1987: 9A: *Arbeidstidsreformer*.

NOU 1999: 34: *Nytt millennium - nytt arbeidsliv? Trygghet og verdiskaping i et fleksibelt arbeidsliv*. Innstilling fra Arbeidslivsutvalget.

Robinson, John P. og Geoffrey Godbey (1997): *Time for Life. The Surprising Ways Americans Use Their Time*. Pennsylvania, The Pennsylvania State University Press, University Park.

Rønning, Elisabeth (2002): *Statistisk sentralbyrås tidsbruksundersøkelse 2000/01. Dokumentasjon og resultater fra intervjuet*. Notater 2002/26, Statistisk sentralbyrå.

Rønning, Elisabeth (2002): Jakten på den moderne arbeider, *Samfunnsspeilet*, årg. 16 (4-5).

Sørensen, Bjørg Aase (1999): Arbeidslivsforskningens utfordringer til kvinneforskningen:retorikk og lokale virkeligheter i det "nye" arbeidslivet. *Nytt om kvinneforskning*, nr. 3:50-69.

Telenor (1998): Hjemmebasert fjernarbeid i Norge 1994-97. Faglig nyhetsbrev fra Telenor FoU , nr. 2.

Vågane, Liva (2001): *Samordnet levekårsundersøkelse 2000 - tverrsnittsundersøkelsen*. Dokumentasjonsrapport. Notater 2002/34, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd (2002): *Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000*. Statistiske analyser 52, Statistisk sentralbyrå.

Wiig, Marit (1999): "Fjernarbeid - lønnsom arbeidsform". *Kronikk i Aftenposten*, 30.07.99.

1. I Arbeidskraftundersøkelsene har man stilt slike spørsmål om arbeid i bolig siden 1996. Ansatte blir spurt om de har en arbeidsavtale som innebærer at deler av arbeidet utføres i boligen, og selvstendige og familiearbeidere blir spurt om de utfører deler av arbeidet i sin bolig. Spørsmålene stilles kun i 2. kvartal. Det er foreløpig ikke publisert resultater fra disse.

2. Arbeidskraftundersøkelsene skal bl.a. gi informasjon om tilbudet av arbeidskraft og om andelen arbeidsledige. Personer med midlertidig fravær fra yrkesarbeid, enten på grunn av ferie, egen sykdom, permisjon e. l., regnes da som sysselsatte.

3. Tiden til hjemmearbeid kan virke svært beskjeden målt på denne måten. Lager vi anslag for det relative omfanget av hjemmearbeidet basert på resultatene fra andre undersøkelser, finner vi imidlertid også der at dette arbeidet har ganske begrenset omfang. Eksempelvis fant Telenor FoU at 8 prosent av alle sysselsatte vanligvis utførte arbeid hjemme mer enn 5 timer per uke i 1997, og at dette i gjennomsnitt dreide seg om 14 timer i uka. Gitt en gjennomsnittlig arbeidstid for alle sysselsatte på 38 timer per uke, utgjør hjemmearbeidet da knapt 3 prosent av den samlede arbeidstiden. I levekårsundersøkelsen 2000 oppgav om lag 8 prosent av alle ansatte foreldre med barn under 16 år at de utførte noe av arbeidet i eget hjem. Gjennomsnittlig tid til hjemmearbeid var 8,8 timer per uke. Gitt en gjennomsnittlig arbeidstid på 38 timer per uke, utgjør hjemmearbeidet da knapt 2 prosent av den samlede arbeidstiden blant ansatte foreldre. Opplysningene i levekårsundersøkelsen gjelder kun for hovedyrke, og ikke for eventuelle biyrker, og altså kun for ansatte. Hjemmearbeidets andel av den samlede arbeidstiden er trolig noe høyere om vi også regner med eventuelle biyrker og arbeid blant selvstendig næringsdrivende. Det er selvsagt en viss mulighet for at det beskjedne omfanget av hjemmearbeid i tidsbruksundersøkelsen har sammenheng med et selektivt frafall slik at de som er travelt opptatt og jobber mye, i større grad enn andre nektet å delta i en såpass tidkrevende undersøkelse. Analyser av frafallet støtter imidlertid ikke en slik antakelse. Oppslutningen om undersøkelsen var faktisk noe bedre blant dem med lang enn blant dem med kort utdanning (Rønning 2001), og folk med lang utdanning bruker gjerne mer tid til yrkesarbeid enn dem med mindre utdanning.